

МОТИВАЦІЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19

А. А. Заліпаєва,

Херсонський державний університет, anastasia2017.00@ukr.net

Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент С. І. Бабатіна

Постановка проблеми. Пандемія COVID-19 почалась наприкінці 2019 року, відтоді життя суспільства змінилося. Ці зміни відчутні на всіх рівнях, на економічному, соціальному, політичному, державному рівнях. Дана ситуація внесла серйозні корективи в звичайну розміреність життя, та змусила адаптуватися до нововведень. Ці нововведення торкнулися у тому числі й тих, хто навчається: школярі, студенти і т.д. Ставлення студентства до навчання, а точніше їх мотивація також змінилася, саме тому, наше дослідження спрямоване на встановлення впливу світової пандемії на мотиви та мотивацію навчання.

Аналіз останніх досліджень. Мотивація, в тому числі й навчально-професійна мотивація, є полем дослідження багатьох вчених: О. Вершинська, Є. Ільїн, О. Лентьєв, А. Маркова, А. Маслоу, С. Рубінштейн, О. Христукта багато інших.

Мета статті: окреслення особливостей мотивації студентства в період пандемії COVID-19.

Досягненню мети сприятиме вирішення таких завдань:

1. Теоретичне аналізування понять «мотив» та «мотивація», їх компонентів та структури.
2. Здійснити раціональну реконструкцію уявлень про навчальну мотивацію в період пандемії.

Виклад основного матеріалу. З латинської мови, мотив перекладається як «рухати», тобто це певна спонука до виконання певних дій людиною. Дане поняття не є однозначним, різні науковці та вчені трактують його по-різному. Мотив, на думку вченого Є. Ільїна, це інтегральне психологічне утворення, а

мотивацію, він розглядає, як динамічний процес формування мотиву [2]. Є. Ільїн виокремлював компоненти, які відніс до певних блоків, які також можна розглядати і як стадії формування мотиву:

1. Блок потреб, який містить біологічні та соціальні потреби.
2. Блок «внутрішнього фільтру», який включає в себе моральний контроль, оцінку зовнішньої ситуації та своїх можливостей.
3. Цільовий блок, або блок постановки цілей, компонентами якого є образ предмету або того, що може задовольнити потребу, опредметнена діяльність та опредметнена ціль [2, с.118].

Таким чином, структура будь-якого мотиву, в тому числі й навчального, базується на поєднанні компонентів, які обумовлюють рішення людини.

З погляду української вченої О. Христук, «мотивація – система спонукань, які зумовлюють активність організму і визначають її спрямованість» [4, с. 116].

Важливим є дослідження професійно-навчальної мотивації та мотивів студентської молоді. Мотив навчання, на думку дослідниці А. Маркової, це спрямованість на різні сторони навчальної діяльності. А. Маркова виокремлює соціальні (пов'язані з соціальною взаємодією між тим, хто навчається, наприклад учень чи студент з іншими людьми) та пізнавальні мотиви (пов'язані зі змістом навчальної діяльності, і процесом її виконання). До перших відносяться:

- соціальні мотиви широкого спектру, наприклад, соціальне значення навчання;
- вузькі мотиви, наприклад, отримання схвалення від оточуючих;
- мотиви соціальної взаємодії, наприклад, комунікація, як компонент навчання.

До пізнавальних мотивів належать:

- пізнавальні мотиви широкого спектру, наприклад, оволодіння новою інформацією;
- навчально-пізнавальні мотиви, наприклад, орієнтація на набуття знань, на засвоєння способів їх здобування;

• мотиви самоосвіти, наприклад, оволодіння самостійно додатковими знаннями [3].

Змістовними характеристиками мотивів за А. Марковою є наступні:

- 1) наявність особистісного сенсу навчання;
- 2) наявність дієвості мотиву, впливу на хід навчальної діяльності;
- 3) місце мотиву в загальній структурі мотивації (провідний, домінуючий, другорядний мотив);
- 4) самостійність виникнення і прояву мотиву;
- 5) рівень усвідомлення мотиву;
- 6) ступінь поширення мотиву на різні типи діяльності, види навчальних предметів, форми навчальних завдань [3].

Сформованість навчальної мотивації буде позначатися на цілеспрямованій діяльності студентів. Дослідниця О. Вершинська, у своєму дослідженні встановила, що основними показниками сформованості навчальної мотивації є:

- «співвідношення внутрішніх і зовнішніх, соціальних і пізнавальних, дискретних і процесуальних, позитивних і негативних мотивів;
- усвідомленість мотивів – ступінь розуміння та осмисленості студентами власних спонукань;
- стабільність мотивів – регулярність вияву спонукань у різних ситуаціях навчальної діяльності;
- дієвість мотивів – готовність студентів до реалізації мотивів у навчальній діяльності у формі старанності, наполегливості, самостійності, ініціативності, пізнавальної активності» [1].

Вважаємо, що проблемам мотивів навчальної діяльності пов'язана з результативністю навчання, тобто з його зниженням або підвищенням. Так, як мотиви виконують не тільки спонукальну, а й регуляторну функцію, то від них залежить вектор діяльності студента, його активності, особливостей поведінки.

В період світової пандемії, форма здобування освіти в Україні зазнала певних корективів. На сьогоднішній день, основною формою освіти є дистанційна. «Дистанційна форма освіти – це індивідуалізований процес

здобуття освіти, що відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [5, с. 479]. На думку В. Шишлюка, основною перевагою дистанційної форми навчання є свобода від часових та просторових обмежень.

Перехід або будь-яка зміна, а особливо, на іншу форму навчання супроводжується стресовими переживаннями, це безпосередньо може впливати на мотивацію студентства. О. Христюк досліджувала особливості переживання стресу під час пандемії у студентів в процесі дистанційного навчання. Згідно її результатів, встановлено, більшість респондентів, які підпадають під вплив стресу є внутрішньо вмотивованими, вони роблять акцент на саморозвитку, однак є і зворотна сторона медалі – вони менше часу приділяють фізичній активності під час карантинних обмежень [4]. Отже, можна стверджувати, що у студентів стрес, який виник внаслідок дистанційного навчання, мотивував їх на саморозвиток та самовдосконалення. Це є позитивною стороною впливу пандемії, однак існує і негативна, яка позначається в обмеженнях фізичної активності.

Для визначення головної мотивації студентів під час пандемії COVID-19 нами було проведене опитування. Результати опитування дозволили виявити наступне:

- для 36% студентів головною мотивацією навчання у ВНЗ є отримання знань. Тобто такі освітяни націлені на здобуття ґрунтовних знань, тобто задоволення пізнавального мотиву.
- для 39% респондентів, основною мотивацією є оволодіння професією, тобто мотив є і пізнавальним, і соціальним, так як є направленість на знання та подальше їх застосування.
- 25% студентів вмотивовані виключно на отримання диплому, що свідчить про скоріше соціальну направленість мотивації.

Висновки: теоретично проаналізувавши інформацію приходимо до висновків, що:

1. Мотив – це складне психологічне утворення зі специфічною структурою.
2. Мотивація є однією з важливих чинників навчальної ефективності та успішності студентів.
3. Дистанційна форма навчання, яка змінила очну форму у зв'язку зі світовою пандемією, має вплив на мотиваційну складову студентів.
4. Основними мотивами навчання у ЗВО студентство вбачає у оволодінні професією, оволодінні знаннями та отримання диплому.

Література:

1. Вершинська О. Б. Проблеми формування навчальної мотивації студентів ВНЗ. 2010.
URL: http://tme.umo.edu.ua/docs/Dod/1_2010/VERSHYNSKA.pdf.
2. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. СПб.: Питер, 2011. 512 с.
3. Маркова А.К. Формирование мотивации учения: Кн. для учителя. М.: Просвещения, 1990. 192 с.
4. Христук О. Л. Особливості переживання стресу під час пандемії COVID-19 у студентів в процесі дистанційного навчання. *Вісник Національного університету оборони України*. 2020. Вип. 2. С. 116-122.
5. Шишлюк В. Р. Особливості використання засобів дистанційного навчання у сфері вищої освіти в умовах пандемії Covid-19 в Україні. *Забезпечення якості вищої освіти : зб. матеріалів II Всеукр. наук.-метод. конф., (Одеса, 08–10 квіт. 2020 р.)* Одеса : ОНАХТ, 2020. С. 478–481.